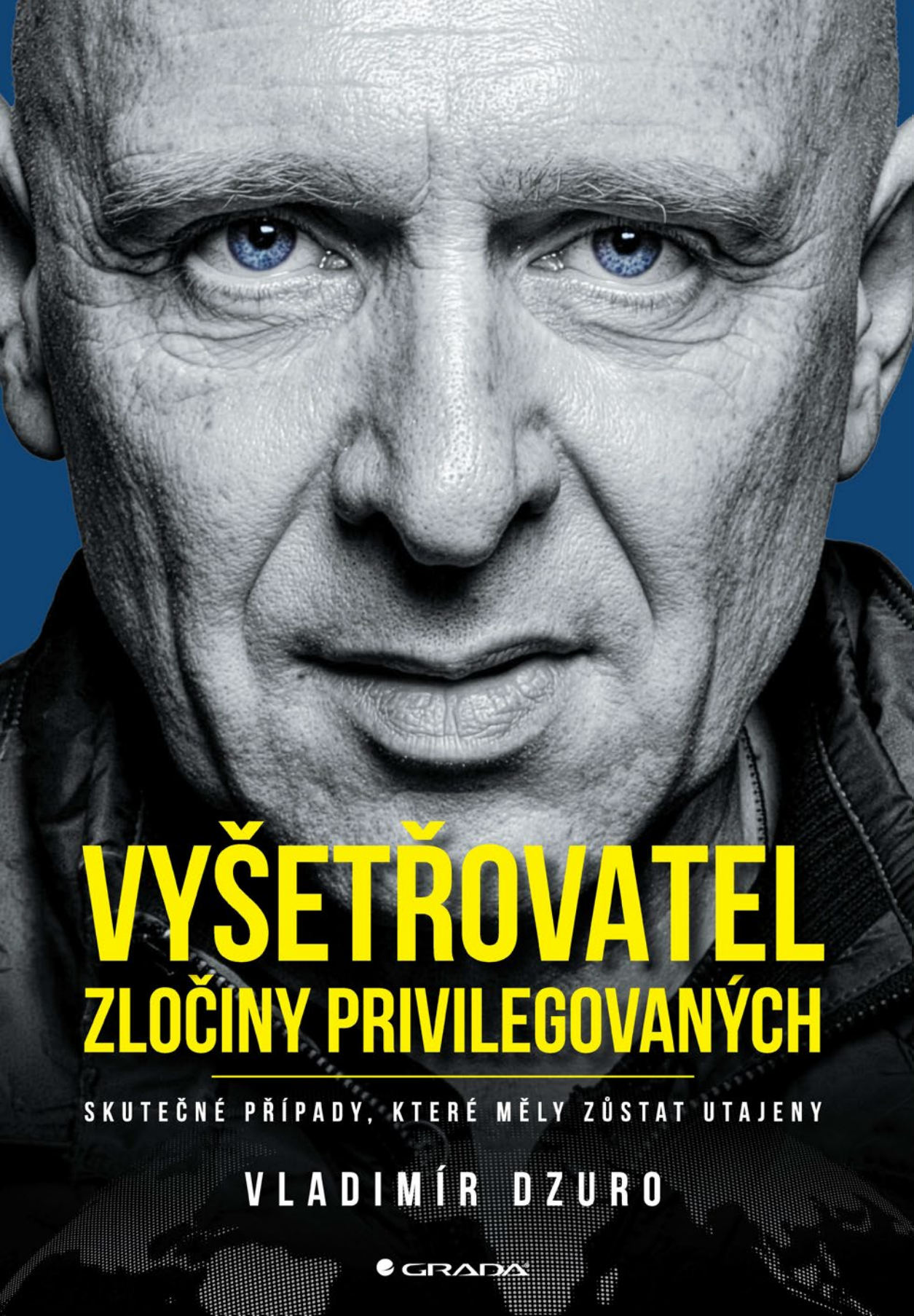

VYŠETŘOVATEL ZLOČINY PRIVILEGOVANÝCH

SKUTEČNÉ PŘÍPADY, KTERÉ MĚLY ZŮSTAT UTAJENY

VLADIMÍR DZURO

GRADA

VYŠETŘOVATEL

VYŠETŘOVATEL

ZLOČINY PRIVILEGOVANÝCH

SKUTEČNÉ PŘÍPADY, KTERÉ MĚLY ZŮSTAT UTAJENY

VLADIMÍR DZURO

GRADA PUBLISHING

Vladimír Dzuro

Vyšetřovatel – zločiny privilegovaných

Skutečné případy, které měly zůstat utajeny

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401

jako svou 10669. publikaci

Odpovědný redaktor Petr Somogyi

Grafická úprava a sazba Miroslav Ferdinand

Grafický návrh a sazba obálky Petr Nutil

Počet stran 264

První vydání, Praha 2026

Vytisklo TISK CENTRUM s.r.o., Moravany u Brna

© Grada Publishing, a.s., 2026

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

ISBN 978-80-271-8601-3 (ePub)

ISBN 978-80-271-8600-6 (pdf)

ISBN 978-80-271-6087-7 (print)

*„Naděje není přesvědčení,
že něco dobře dopadne,
ale jistota, že něco má smysl –
bez ohledu na to, jak to dopadne.“*

VÁCLAV HAVEL
(Dálkový výslech, 1986)

UPOZORNĚNÍ ČTENÁŘŮM

Tato kniha vychází z autorových osobních zkušeností získaných při výkonu profesní činnosti pro Organizaci spojených národů. Obsah publikace představuje osobní výpověď a není oficiálním dokumentem Organizace spojených národů. V odůvodněných případech byla změněna jména osob a další identifikační údaje jak v textu knihy, tak v dokumentech, a to za účelem ochrany soukromí dotčených osob, přičemž tato opatření nemají vliv na věcnou podstatu popisovaných událostí.

Zvolené případy představují individuální a výjimečné situace, v nichž došlo k profesnímu selhání jednotlivců působících v rámci Organizace spojených národů. Tyto skutečnosti nelze vykládat jako obecnou charakteristiku činnosti organizace ani jako hodnocení práce jejích zaměstnanců, spolupracovníků či orgánů jako celku.

Veškerá tvrzení, hodnocení a interpretace obsažené v této knize jsou výlučně názory autora a nelze je považovat za oficiální stanoviska, politiku či postoje Organizace spojených národů ani Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii.

OBSAH

Opojení	13
Z tribunálu do OSN	15
Balkán	23
Zase Kosovo?	23
Bez dohody začne bombardování	27
Neuposlechnutí rozkazu	31
Šelmy místo mazlíčků	33
Nejrozsáhlejší místo činu	36
Sníh do rána zhnědl	37
Naučím ho, aby zabil každého... ..	39
Pády do hlubin	41
Rozzuřená Carla	42
Granáty pod zadkem	45
Podpora z nejvyšších míst	46
Zúčtování v Kosovu	47
Krutá odplata	49
Bez motivace!	49
Izrael a Sýrie	53
Vladimíre, vy jste Rus?	53
Smutné dějiny a výbušná současnost	56
Jak ze sebe v Sýrii neudělat hlupáka	60
Libanon	69
Chceš na misi? Tak zaplat'!	69
Krásná Tatiana, agentka z Ruska	70
Do revolučního Libanonu	71
Kšeftování s ukradenou naftou a jídlem	73
Ke zdi! Dělej!	78
Nahotinky místo úředních záznamů?	84
Jak to dopadlo?	86

Irák, Kuvajt a Afghánistán 89

Cesta do Bagdádu	90
Můžu si sundat tu helmu?	92
Hotel, kde pošlapete amerického prezidenta	97
Sexuální harašení v Afghánistánu	102
Nechutná černá břecha	105
Smlouvání o koberce	108
Právo šaría a homosexualita	116
Cenná zkušenost, Mosad a tragický konec	123

USA, Západní Sahara, Haiti, Blízký východ 127

Cesta do New Yorku	127
Boj o místo na slunci	130
Bez pasu do vládní budovy USA	134
Co dokáže uražené ego	136
Prostitutky a velbloud na marocký způsob	140
Na šestnáct let do New Yorku	142
Smrt při zemětřesení	143
Šmelení s pasy pro teroristy	147
Zločin na vyšších místech	152
Brokovnice u hlavy	158
Tichá domácnost	160
Zametení špíny pod koberec	161

New York, Pobřeží slonoviny, Kongo, Libérie 169

Dědictví: jeden neschopný, druhý agresivní	169
Kamarádi? Tak to ani omylem	171
Ze svědkyně podezřelá	173
Peklo na zemi	176
Poslední rána do zad od „kamaráda“	179
Poděkování od generálního tajemníka OSN	180
Zločin v Pobřeží slonoviny	181
Rozzuřený dav, rychle pryč	189
Mrtvý sexuální agresor	192
Caddy na odhánění hadů	199
Falešná identita, falešná Rita	201
Démoni balkánské války	204
Vyšetřovat s nejvyšší prioritou!	210

Komplicové.....	214
Záludná hvězdička.....	215
Ticho a dary za velký prachy.....	219
Zabila ho činka v posilovně náhodou?	221
Místo činu v zahradách OSN.....	224
Znovu na Blízký východ	229
Deviant s diplomatickým krytím	243
Útěk do Paříže.....	245
Epsteinova spojka v OSN	246
Epilog	249
Organizace spojených národů	253
Potřebujeme vůbec OSN?	253
K čemu kontrolní mechanismy?.....	254
Slovo zástupkyně generálního tajemníka OSN.....	255
Doslov: Mezi živými a mrtvými	257
Použité zkratky	260
Zdroje ilustrací.....	260
Poděkování	262
O autorovi	263
Ocenění.....	263

OPOJENÍ

Je to banální, ale opojný pocit. Mívá ho každý. Okamžik, když se cítíme privilegiovaní a tak trochu nad zákonem. Pravidla jsou v tu chvíli určena jen pro ty druhé. Stačí rychlé auto a záminka, že po dlouhém dni spěcháme domů. V někom takový pocit vyvolá skutečné nebo i jen domnělé společenské postavení, správné úřední razítko, uniforma nebo například pověření od voličů... Je to opojení, které dokáže i zabít. Jednotlivce, ale i tisíce. Tisíce lidí! Zabíjet!

Tato kniha pojednává o odhalených zločinech spáchaných privilegiovanými po celém světě, od New Yorku, Konga a Libérie přes Pobřeží slonoviny, Irák, Kuvajt, Afghánistán, Libanon, Izrael a Sýrii až například po nedaleké Kosovo. Nezákonné jednání jsem vyšetřoval v místech, kde byla situace dostatečně nestabilní, napjatá, nebo dokonce válečná, a tedy dokonale vhodná pro zločin. Někdy se ho dopustili i lidé z vlastních řad OSN. A ano, šlo mi při tom i o život.

Ať už si pod přívlastkem „privilegovaný“ představíme úředníka na zahraniční misi, řadového vojáka ve službách OSN, diplomata, člena lokální vlády, nebo třeba prezidenta, jeho zločiny nejsou v základu jiné než nás běžných smrtelníků. V přímé úměře se skutečnou mocí dotyčného však mívají zcela jiný rozsah i vliv na okolí a dokážou přímo či nepřímo ovlivnit životy milionů lidí.

Čtenáři zvyklému na každodenní proud informací o zpronevěrách, podezřelých finančních investicích a korupci by mohly některé v knize zmíněné případy mnohamiliardových krádeží znít snad až všedně. Ovšem jen do chvíle, kdy si uvědomí, že například odklonění peněz z programu Ropa za potraviny mohlo razantně ovlivnit život (nebo lépe řečeno živoření) více než patnácti milionů lidí. Takové opojení pak přináší smrt hladem.

A pak jsou zde další „běžné“ zločiny zdánlivě nedotknutelných. Sexuální obtěžování dětí pod diplomatickým krytím, milionové úplatkářství od podnikatelů z Číny nebo třeba lukrativní, nicméně nedovolené zaměstnávání příbuzných. Opojení luxusním životem bez pravidel.

Jak moc jsme my všichni privilegiovaní?

Z TRIBUNÁLU DO OSN

1

„Nejlepší, co můžete udělat v každém okamžiku rozhodování, je udělat správnou věc, druhé nejlepší je udělat špatnou věc a to nejhorší je neudělat nic.“

Theodore Roosevelt (26. prezident Spojených států amerických)

Měl jsem sen. Sen, který se neodehrává za noci v tichu dětského pokoje a v bezpečí domova. Snil jsem ho v chaosu znesvářeného světa, kde pravda bývá pohřbena spolu s oběťmi. Byl to sen o tom, že budu pátrat po spravedlnosti v místech, kde se zdála být navždy ztracená. Sen o tom, že se jednou jako český kriminalista stanu vyšetřovatelem OSN.

V dubnu 1995 jsem nastoupil jako vyšetřovatel do Úřadu prokurátora Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii v Haagu. Účastnil jsem se vyšetřování válečných zločinů, byl jsem přítomen u exhumací a přečetl jsem obvinění starostovi Vukovaru Slavku Dokmanovićovi, prvnímu válečnému zločinci zatčenému mezinárodním tribunálem po konci druhé světové války. Strávil jsem roky v rozvalinách měst zničených občanskou válkou, kde jsem pátral po masových hrobech a naslouchal tragickým příběhům, na které se nedalo zapomenout.

Za každým spisem, za každým výsledkem, v každé nalezené lidské kosti se ukrývalo utrpení. Dospěl jsem k poznání, že spravedlnost není pouhý abstraktní pojem. Je vždy vykoupena bolestnou a nevděčnou dřinou.

V srpnu roku 2000 mě prokurátorka pověřila vedením vyšetřování případu prezidenta Slobodana Miloševiče za zločiny spáchané v Chorvatsku. Strávil jsem stovky hodin na cestách a v letištních halách. Střídal jsem hotelové pokoje a místnosti bez oken. Hledali jsme spravedlnost pro ty, které někdo privilegovaný přikázal zavraždit.

Ze dne na den jsem si uvědomil, že sen už dávno přestal být snem. Stal se závazkem. Vůči obětem, vůči pravdě i vůči svědomí, které mi každý den připomínalo, proč jsem se na tuto cestu vydal.

Dennodenní kontakt s oběťmi, mrtvými nebo s jejich truchlícími rodinami a utrápenými příbuznými vedl k tomu, že na mě začal doléhat pocit vyhoření. Pomalu a plíživě. Podlehl jsem klamnému zdání, že už dané práci nemůžu dát víc a že bych naopak získané zkušenosti mohl zúročit někde jinde. Začal jsem si pohrávat s myšlenkou, že místo vyšetřovatele mezinárodního tribunálu opustím. Rozhodnutí dožrálo v létě 2004.

Příkaz prokurátorky
Carly del Ponteové
k zahájení vyšet-
řování prezidenta
Slobodana Miloševiče

United Nations Nations Unies
International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia Tribunal Pénal International pour l'ex-Yugoslavie

OFFICE OF THE PROSECUTOR BUREAU DU PROCUREUR

Case no.: OTP-INV-03-2000

THE PROSECUTOR OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL FOR THE FORMER YUGOSLAVIA,

Considering Articles 16 and 18 of the Statute and Rule 39 of the Rules of Procedure and Evidence;

Having assessed the report of the Investigations Division and the information annexed thereto involving allegations concerning the: *Events in Croatia in 1991 relating to Croat victims of murder, destruction, deportation and persecution.*

INSTRUCTS

the opening of an investigation against the identified suspects including:
Slobodan MILOŠEVIĆ,
Goran HADŽIĆ

for the crimes of:
Wilful killing, causing great suffering, destruction of property, unlawful deportation, murder, imprisonment, persecution and other inhumane acts in the territory of Croatia,
or such other crimes identified during the course of the investigation, falling within the jurisdiction of the Tribunal.

AND DESIGNATES

as the officers responsible for the investigation:
Team Leader, Vladimir DZURO and
Team Legal Adviser, Clint WILLIAMSON

and, as senior trial attorney to supervise the investigation and the drafting of an indictment, and to be responsible for the prosecution of the case before the Trial Chamber:

Done at The Hague on: 8 August, 2000

Carla Del Ponte
Prosecutor

Churchillplein 1, 2517 JW The Hague - Netherlands
P.O. Box 13488, 2501 EW The Hague - Netherlands

Churchillplein 1, 2517 JW La Haye - Pays-Bas
B.P. 13488, 2501 EW La Haye - Pays-Bas

Vyšetřovatel Kevin
Curtis čte práva
zatčeného prezidentu
Slobodanu
Miloševičovi

6 May 2004

New York, UN

Statement attributable to the Spokesman for the Secretary- General on Inquiry into the Oil-for- Food Programme

Statements | Spokesperson for the Secretary-General

The Secretary-General welcomes the statement issued today by Mr. Paul Volcker, chairman of the Independent Inquiry into allegations concerning the Oil-for-Food Programme. He fully accepts the arrangements set out in that statement, and again assures the Inquiry of the full cooperation of all United Nations staff. He earnestly hopes that the Inquiry will reveal the full truth about the management of the Programme, and repeats his undertaking to waive the immunity of any official found by the Inquiry to have broken the law.

Tisková zpráva o zahájení vyšetřování programu OSN Ropa za potraviny

Zvažoval jsem možnosti. Vracet se do Prahy k Interpolu by byl krok zpátky, tudíž nesmysl. Nechtěl jsem se vzdát svého snu stát se vyšetřovatelem OSN. Začal jsem se intenzivně poohlížet po volných místech. Zaujalo mě výběrové řízení OSN na místo vyšetřovatele a vedoucího týmu v Úřadu pro vnitřní záležitosti (OIOS) ve Vídni. Neváhal jsem a přihlásil se. Než se mi ale vůbec někdo z OIOS stačil ozvat, upoutala mě další výzva: OSN zahájila vyšetřování programu Ropa za potraviny. Jednalo se o mnohamiliardovou zpronevěru z prodeje ropy v Iráku.

Program vznikl za účelem zmírnění utrpení civilistů v Iráku v důsledku uvalení sankcí OSN na Irák po jeho invazi do Kuvajtu v srpnu 1990. Cílem rezoluce Rady bezpečnosti číslo 706 z 15. srpna 1991 bylo umožnit prodej irácké ropy výměnou za potraviny. Program byl zahájen v prosinci 1996 a první dodávky dorazily již v březnu 1997. Dvě třetiny z dvaceti šesti milionů obyvatel Iráku byly na potravinových přídělech zcela závislé. Na světovém trhu se prodala irácká ropa v hodnotě přes padesát tři miliard amerických dolarů. Z této sumy se vyčlenilo čtyřicet šest miliard na zajištění humanitárních potřeb iráckého obyvatelstva.

V listopadu 2003 byl program ukončen. Nezmysel ale docela. Najednou se vrátil na scénu, tentokrát ne velebený, ale hanobený. Skandál v OSN: úplatky, provize, podvody, pašování, historky o korupci týkající se desítek miliard dolarů a nespočtu barelů ropy. Namočily se do něj malé i velké firmy a vysocí úředníci v tuctu zemí. Komu by se z takového objemu peněz nezatočila hlava jako na kolotoči? Obvinění stíhalo obvinění.

Generální tajemník OSN Kofi Annan nejdříve popřel, že by měl o přechínech zaměstnanců organizace jakékoliv informace, ale nakonec na základě výzev Rady bezpečnosti v dubnu 2004 ustanovil vyšetřovací komisi pro nezávislé přezkoumání programu. Jejího

vedení se ujal Paul Volcker, bývalý předseda Federálního rezervního systému, tedy centrální banky Spojených států. Možnost podílet se na vyšetřování takového kaleidoskopu korupce mi připadala naprosto ojedinělá, a proto jsem se do výběrového řízení rovněž přihlásil.

Na každé volné místo v OSN se povinně vypisuje výběrové řízení podle ustáleného scénáře. Uchazeč se podrobí písemnému testu a v případě, že uspěje, následuje osobní pohovor zaměřený na úroveň jeho znalostí. Než je ale vůbec uchazeč o místo k písemnému testu vyzván, personální oddělení prověří jeho údaje v životopise. Touto prověrkou se podaří eliminovat značný počet nekvalifikovaných uchazečů.

Organizace dbá na zamezení diskriminace na základě pohlaví a národnosti. Výběrová komise proto respektuje rovnocenné zastoupení žen i mužů z různých kontinentů. Písemný test i pohovor jsou vedeny v angličtině, u uchazečů ze zemí, kde angličtina není úředním jazykem, se tedy i na toto znevýhodnění bere zřetel. Výběrový panel má za úkol vybrat tři nejlepší kandidáty, mezi nimiž musí být vždy alespoň jedna žena. Podle instrukcí generálního tajemníka pak dostane místo ten nejlépe kvalifikovaný.

Když vezmeme v úvahu, že na každé vypsané místo se hlásí v průměru pět set až tisíc uchazečů, je už jen to, že obdržíte pozvánku k písemnému testu, značný úspěch, protože jste se dostali do užšího výběru z asi stovky zájemců.

Osobní pohovor dvaceti kandidátů probíhá před výběrovou komisí. Ti, kteří nejsou zvyklí prodávat sami sebe, můžou zažít skutečně horké chvíle. Pohovor se zaměřuje na reálné zkušenosti uchazeče. Způsob, jakým se člověk v minulosti choval a rozhodoval, napovídá, jak si povede i v budoucnu. Výběrová komise se proto neptá obecně, ale zajímá se o konkrétní příklady. Klade například otázky jako: „Povězte mi o situaci, jak jste se zachoval v případě krize ve vašem pracovním týmu?“ Z odpovědí pak posoudí schopnosti neboli kompetence uchazeče.

Většina z nás ze střední a východní Evropy si s sebou směrem na západ nese velký handicap, který je důsledkem dlouhých desetiletí života za železnou oponou. Vstěpovali nám, že samochvála smrdí, a ve škole nás nabádali, abychom se drželi poslušně zpátky. Očekávali jsme, že naše schopnosti někdo sám objeví. Neobjeví. V tvrdé konkurenci na to není ani čas, ani prostor. Samo se nestane nic... a falešná skromnost? Anglosaská kultura pojetí falešné skromnosti nerozumí. Moji kolegové byli naučeni se o místo rvát. A já to od nich musel velmi rychle odkoukat, protože bych jinak neobstál.

Přijď, předved' se, zaujmi – a pak jsi ve hře. Sám jsem si tím prošel v mírové misi OSN u UNPROFORu v Sarajevu i v mezinárodním tribunálu. Pokud to někdo myslí s kariérou na západ od našich hranic vážně, musí se těchto zakořeněných zvyklostí hodně rychle zbavit.

Během roku jsem absolvoval písemné testy a osobní pohovory na obě pozice, o které jsem se ucházel. V OIOS jsem ve výběrovém řízení sice uspěl, ale upřednostnili uchazečku z Anglie. Začal jsem se tedy smířovat s realitou a přemýšlet o tom, že se pokorně vrátím do Bělehradu a budu pokračovat na projektu Insider.

Jenže přišel srpen, zazvonil telefon a ve sluchátku zaznělo: „Dobrý den, tady New York...“ Rázem jsem neměl o čem přemýšlet. Ve Vídni mě stejně nechtějí, беру New York. Ale asi proto, abych měl o čem přemýšlet, zazvonil telefon ještě jednou a já ve sluchátku uslyšel: „Dobrý den, tady Vídeň...“

Byl jsem jako na houpačce. V jedné ruce jsem držel nabídku z New Yorku a ve druhé z Vídně. Jedno zhoupnutí – práce sice na jeden rok, ale ve vysněném New Yorku. Druhé zhoupnutí – stálé zaměstnání, ale ve zkosnatělé císařské Vídni. New York nakonec zvítězil. Fascinoval mě už od mládí a toužil jsem se tam alespoň podívat. Kvůli železné oponě ale byla cesta do Velkého jablka, toho tavicího kotlíku světa, reálná asi jako cesta na Měsíc. A najednou bych tam mohl i pracovat?!

Moc času na rozhodování jsem neměl. Vydal jsem se proto nejprve do New Yorku, abych o vyšetřování programu Ropa za potraviny zjistil trochu víc. Mým prvním konzultantem byl Kevin Curtis, bývalý kolega z Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY) a věrný kamarád, který už v komisi od srpna pracoval. Setkal jsem se i s federálním prokurátorem, mým potenciálním šéfem. Chytrý chlap se skvělou schopností komunikace. Velmi dobře jsem si uměl představit, že bych pro něho pracoval, navíc i platové podmínky byly skvělé. Ale jeden rok – a pak konec. Nechal jsem tedy rozum, aby zvítězil. Po návratu do Evropy se mi New York opět vzdálil, na mapě i v životě.

Budova Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii

Identifikační karta OSN, Vídeň

Mezinárodní centrum OSN, Vídeň, Rakousko

Byla tu ale ještě Vídeň. Vydal jsem se i tam. Chtěl jsem se utvrdit ve svém rozhodnutí, že jdu správným směrem. Potvrdil mi to i jeden úředník z osobního oddělení OSN. Zeptal jsem se na jeho názor na místo vedoucího týmu v OIOS. Vytréštil oči: „Za to místo, milej zlatej, by lidi vraždili. Tak neváhej, popadni smlouvu a utíkej, ať si to v OIOS ještě nerozmyslí!“

Jeho reakce mě nastartovala. Definitivně jsem utlumil všechny touhy po New Yorku a s nadšením přijal nabídku z Vídně. Splnil se mi sen. Stal jsem se vyšetřovatelem OSN.

V říjnu 2004 jsem zamával Mezinárodnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii, zatlačil slzu, opustil Haag a přestěhoval se do Vídně, do vinařské čtvrti Grinzing. Zejména podzim jsem tam měl rád. Pestře zbarvené vinice, bezpočet hostinců a vináren lemujících ulice, které hojně navštěvovali jak místní, tak turisté. Do Vídně jsem ale nepřišel vysedávat na terase, kochat se vyhlídkou do okolí, popíjet rakouské víno a cpát se klobásami se zelím v místních hospůdkách, třebaže byly vynikající. Do Vídně jsem přijel jako vedoucí týmu v divizi vyšetřování OIOS, sekce Vídeň.

Po službě u kriminální policie a Interpolu v Praze, po roce stráveném ve válce v bosenském Sarajevu a deseti letech jako vyšetřovatel válečných zločinů jsem se naivně domníval, že způsob vyšetřování zločinů a přečinů osob pracujících pro OSN nebude tak dramaticky rozdílný. Po vystřízlivění z počátečního nadšení jsem si vzpomněl na svůj odchod z pražské kriminálky k Interpolu. Mentalita mazáků z praxe a byrokratických úředníků jsou dva hodně odlišné světy.

Vedoucím kanceláře byl Australan George, který přiděloval případy třem vedoucím týmů. Na nás pak bylo si pro konkrétní vyšetřování vybrat spolupracovníky. S tím jsem problém neměl. Rysy v obličeji mi ale ztvrdly, když jsem pročítal první vyšetřovací spisy. Mizerná úroveň odvedené práce, nesrovnatelná s požadavky u policie a nároky u tribunálu. Žádný z výsledků, ať už svědků, nebo podezřelých, nebyl podepsaný, navíc byl sepsaný formou zprávy, a ne výsledku. Vyšetřovatel popisoval, co mu svědek nebo podezřelý vypověděl. Přece výsledky, které nedáme k následnému přečtení a podpisu, nemůžou mít váhu řádného důkazu. Nejříve jsem se na to zeptal svých kolegů. Bylo mi řečeno:

„Takhle to prostě děláme.“ Toto vysvětlení mi bylo přesně k ničemu. Že někdo něco „takhle prostě dělá“, ještě neznamená, že je to tak správně. Byl jsem zvyklý si pracovní nesrovnalosti hned vyjasnit. Tak jsem se vydal za Georgem. Ten původně pracoval pro australskou zpravodajskou službu, jeho nadřízenou v OIOS byla už jen ředitelka, americká právníčka Barbara. Ta řídila naši divizi z hlavního sídla OSN v New Yorku.

Vystřelil jsem na něj hned otázku: „Jak tady probiha vyslýcháte svědky a podezřelé?“ Místo vysvětlení mě počastoval přednáškou o tom, že už nesloužím u policie ani nevyšetřuji u tribunálu, musím si tedy na tento způsob zvyknout, protože tak se to v OIOS dělá. Měl jsem nutkání reagovat nějak ostřeji jako: „Tys asi upad!“, ale spolknul jsem to. Zvykat jsem si však rozhodně nehodlal, a tak jsem se rozhodl, že to projednám ještě s Barbarou. Když se k tomu naskytla příležitost, utřela mě stejným způsobem jako George.

Trvalo ještě asi dva roky, než se podařilo tyto nepřijatelné postupy změnit. Hodně tomu napomohla změna disciplinárního systému OSN a zřízení administrativního tribunálu UNDT i odvolacího tribunálu UNAT, které vyžadovaly mnohem vyšší standardy zajišťování důkazů – srovnatelné s tím, co jsem znal u mezinárodního tribunálu v Haagu a české policie.

S Georgem jsme zkrátka nebyli stejná krevní skupina. Kvůli postupu ve vyšetřování jsme se dokázali do sebe pěkně zakousnout a vyměnit si názory na věc někdy i dost hlučně. Jinak ale mezi námi panovalo profesní porozumění.

BALKÁN

2

„Skutečnost, že byl zločin spáchán během války, z něj nečiní menší zločin.“

Robert H. Jackson, hlavní žalobce
Norimberského tribunálu (úvodní řeč z roku 1945)

Divize vnitřního vyšetřování OIOS měla krátce po svém založení ústředí pouze v New Yorku, ale s počtem narůstajících případů v odlehlých destinacích bylo potřeba ji rozšířit. V Evropě zřídili sekci ve Vídni, v Africe pak v Nairobi.

V kanceláři jsem se sotva zabýdlel a zapamatoval si cestu na toaletu, když mě pověřili úkolem odjet do kosovské Prištiny. Měl jsem tam řídit pracovní skupinu Task Force, založenou za účelem vyšetřování korupce, k níž mělo dojít v Misi OSN v Kosovu (UNMIK).

Zase Kosovo?

Do Kosova se mi tedy opravdu nechtělo. Kdybych měl zájem o práci v Prištině, mohl jsem zůstat u mezinárodního tribunálu. Byl jsem rozladěný, protože takhle jsem si změnu nepředstavoval. Nakonec jsme se s kolegou Andreasem dohodli, že se budeme

Mapa Socialistické federativní republiky Jugoslávie

Identifikační karta bezpečnostního důstojníka mírové mise OSN UNPROFOR v bývalé Jugoslávii

Mapa mírové mise OSN UNPROFOR v bývalé Jugoslávii

po třech měsících střídat. Ať se mi to tedy líbilo, nebo ne, v lednu 2005 jsem seděl v letadle směr Priština. Kosovo mi bylo asi souzeno.

S Kosovem jsem se seznámil v červnu 1999, pouhý týden poté, co NATO převzalo nad provincií kontrolu. V té době jsem pracoval v Úřadu prokurátora ICTY v Haagu, když si mě zavolał Clint Williamson, právník našeho týmu, a zeptal se mě: „Už jsi byl někdy v Kosovu?“ Napadlo mě, že je to past. „Ne, proč?“ Clint

Vladimír Dzuro s kolegy z bezpečnostní služby mise UNPROFOR, Sarajevo 1994

Bitva na Kosovském poli
(Adam Štefanovič, 1870)

Národní památník bitvy na Kosovském poli, Gazimestan

Mapa Kosova

s lišáckým úsměvem odpověděl: „To se velmi brzy změní.“ Jak řekl, tak učinil. Společně s kolegou Kevinem Curtisem mě pověřil vedením naší kanceláře v Prištině.

Až do února 1994, kdy jsem nastoupil do mírových jednotek OSN v bývalé Jugoslávii UNPROFOR, jsem o existenci Kosova vůbec neměl tušení. Za dlouhých zimních večerů v obléhaném Sarajevu jsem měl ale dostatek času se dovzdělat. Nastudoval jsem si státní uspořádání Jugoslávie, její historii i složení obyvatelstva. Pomohlo mi to lépe se orientovat v místní politice a pochopit kořeny konfliktů.

Po porážce srbského vojska v roce 1389 na Kosovském poli nedaleko Prištiny převzala vládu nad Kosovem osmanská říše. Následovala migrace velkého množství Turků a Albánců na severozápad a do konce 19. století se Albánci v Kosovu stali většinovou etnickou skupinou.

K obratu došlo během první balkánské války v roce 1912, kdy Srbsko opět převzalo nad Kosovem kontrolu. Po druhé světové válce se pak Kosovo stalo autonomní provincií Srbska v rámci Socialistické federativní republiky Jugoslávie (SFRJ).

Rozmach albánského nacionalismu v osmdesátých letech vedl k nepokojům a volání po nezávislosti Kosova, v roce 1989 však vláda v Bělehradě autonomní status Kosova zrušila. Když se SFRJ v roce 1991 rozpadla, vůdci kosovských Albánců vyhlásili referendum o nezávislosti, které vyvolalo represivní reakci vlády v Bělehradě. Následovalo povstání. Kosovo zůstalo součástí Srbska, které se v roce 1992 spojilo s Černou Horou a vyhlásilo novou Svazovou republiku Jugoslávii. V roce 1998 zahájil srbský režim prezidenta Miloševiče brutální protipovstaleckou kampaň, během níž bylo ze svých domovů v Kosovu vyhnáno asi osm set tisíc etnických Albánců.

Prokurátorka mezinárodního tribunálu Louise Arbourová se setkala s prvními problémy týkajícími se Kosova již na podzim roku 1998, kdy začala prošetřovat zločiny, které byly údajně v Kosovu spáchány. Svazová republika Jugoslávie opakovaně odepřela vyšetřovatelům tribunálu víza a zakázala jim do této oblasti cestovat. Jugoslávské úřady prohlašovaly, že tribunál nemá žádnou pravomoc vyšetřovat konflikt v Kosovu, protože se jedná o vnitřní spor vlády s teroristy.

Přesto se prokurátorka pokusila 18. ledna 1999 vstoupit do Kosova, aby prošetřila zprávy o zabití čtyřiceti pěti kosovských Albánců v Račaku. Jugoslávské úřady ji znovu odmítly vpustit. Rozhodla se, že nechá v regionu tým, který se pokusí shromáždit důkazy. O týden později jugoslávské úřady povolily soudnímu týmu z Finska, aby společně s týmy ze Svazové republiky Jugoslávie a Běloruska provedly pitvy obětí z Račaku. Finský tým zjistil, že oběti nebyly ozbrojené. Později to bylo použito jako důkaz při procesu s prezidentem Slobodanem Miloševićem.

Prokurátorka tehdy nařídila vyslat vyšetřovatele do Makedonie a Albánie, kde se zdržovalo nejvíce kosovských uprchlíků. Měli je vytěžit a popřípadě provést výslechy svědků válečných zločinů v Kosovu.

Americký prezident Bill Clinton požádal Richarda Holbrooka, protřelého amerického diplomata, aby se vzhledem k tomu, že v regionu dlouho pobýval, stal zvláštním prezidentským vyslancem pro Balkán. V letech 1998 a 1999 usiloval Holbrooke o ukončení konfliktu mezi ozbrojenými silami Svazové republiky Jugoslávie a Kosovskou osvobozenou armádou (UČK), která bojovala za nezávislé Kosovo.

Diplomatická jednání o kosovské krizi vedla ke svolání konference na zámku